

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КООПЕРАТИВУ

О. І. Орел, аспірантка *

Житомирський національний агроекологічний університет

Визначено екологічні проблеми, які нині існують у сільській місцевості. З'ясовано зацікавленість у певних видах екологічних послуг з боку суб'єктів сільського господарства. Запропоновано включення консультацій з приводу диверсифікації виробничої діяльності до компетенції сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

Постановка проблеми. Розвиток економіки, який супроводжується інтенсифікацією виробничого процесу, зумовлює появу екологічних проблем довкілля. Одним з багатьох чинників, що спричиняють екологічні негаразди, є сучасні сільськогосподарські технології. Тому нині є нагальним пошук шляхів мінімізації негативних екологічних впливів, що здійснюються у процесі виробництва сільськогосподарської продукції. Серед заходів, що можуть сприяти упередженню виникнення екологічних проблем, слід виділити такий сучасний сервіс, як надання екологічних послуг. Ці послуги можуть надаватися безпосередньо сільськогосподарським товаровиробникам та їх об'єднанням, яким є сільськогосподарський кооператив.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у розвиток теорії і практики екологічних послуг зробили R. Costanza, Ф. Котлер, В. Шевчук, О. Веклич, Н. Зіновчук, М. Кропивко, Т. Галушкіна, Л. Селезньова, В. Петренко, У. Костюк, С. Ілляшенко, О. Прокопенко, Х. Васишин, Н. Котенко та ін. Численні роботи В. Андрійчука, М. Маліка, О. Томіліна, Н. Кривицької, Н. Петрової та інших дослідників присвячені питанню диверсифікації сільськогосподарського виробництва. Вагомий внесок у розвиток сільськогосподарської кооперації зробили М. Туган-Барановський, О. Чайнов, В. Зіновчук, А. Пантелеймоненко, В. Ареф'єв та ін. Однак досі не вивчено питання щодо особливостей надання екологічних послуг у форматі кооперативних об'єднань.

Мета та методика дослідження. Метою даного дослідження є пропозиція певних видів диверсифікації сільськогосподарської діяльності для суб'єктів господарювання у сільській місцевості, які об'єднанні у кооператив. У процесі дослідження використовувались методи наукової абстракції та соціологічного опитування.

* Науковий керівник – д. е. н., професор Н. В. Зіновчук

Виклад основного матеріалу. Наявність певних екологічних проблем у сільському господарстві та усвідомлення того, що вирішення їх потребує певних фінансових затрат може слугувати стимулом для об'єднання сільськогосподарських товаровиробників задля їх розв'язання. Аналіз проведеного анкетування серед керівників сільськогосподарських підприємств та власників особистих сільських господарств підтверджує факт усвідомлення ними проблем, пов'язаних із забрудненням довкілля внаслідок нагромадження твердих побутових відходів, внесення мінеральних добрив, пестицидів, активної діяльності транспортних засобів тощо.

Для дослідження попиту на екологічні послуги серед сільськогосподарських товаровиробників було розподілено спектр екологічних послуг відповідно до їх функціонального призначення за сферами діяльності. В процесі наукового пошуку було виділено п'ять сфер екологічних послуг, а саме:

- економічна сфера (моніторинг оточуючого середовища, екологічний менеджмент, оцінка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів у водні ресурси, внесення у земельні ресурси, екологічне страхування, екологічна сертифікація, екологічний аудит з попередньою екологічною експертизою);

- соціальна сфера (флористика, озеленення, ландшафтний дизайн, зелений туризм);

- інформаційна сфера (екологічний (аграрний) консалтинг, консультації з приводу вирощування органічної продукції);

- технологічна сфера (екологічний інжиніринг, утилізація відходів);

- технічна сфера (прилади та системи екологічного контролю).

Вивчення потенційного попиту на комплекс екологічних послуг є, безперечно, важливим етапом дослідження. Тому відповіді респондентів на питання анкети «Які з екологічних послуг були б для Вас цікавими (необхідними)?» за сферами діяльності наведено на рис. 1. Так, аналіз відповідей сільських голів, керівників сільськогосподарських підприємств та власників особистих селянських господарств на питання анкети дає змогу визначити, що такі сфери послуг, як економічна, соціальна та технологічна мають найбільший інтерес серед респондентів.

На нашу думку, особливістю ринку екологічних послуг є те, що їх можуть надавати як спеціалізовані установи, так й інші суб'єкти господарювання за підтримки спеціалізованих кадрів (залучення консультантів на правах аутсорсингу). З метою зменшення кількості екологічних проблем та отримання додаткового прибутку суб'єктам

господарювання у сільській місцевості можна запропонувати диверсифікувати основний вид їх діяльності з акцентом на ту сферу, у якій вони вбачають потребу. Так, диверсифікація у економічній сфері для суб'єкта господарювання у сільській місцевості може полягати у отриманні сертифікату відповідності для подальшого виробництва та реалізації органічної продукції. Що стосується соціальної сфери – суб'єкти господарювання можуть надавати послуги флористики або «зеленого туризму» (вирощування декоративних видів рослин, збирання та реалізація насіння квітів як посадкового матеріалу для оздоблення ландшафтів, здача в оренду житлового приміщення для туристів, створення екологічних стежок тощо). У технологічній сфері увага суб'єктів господарювання може бути приділена екологічним методам утилізації твердих побутових відходів (створення приймальних пунктів зі збору ресурсоцінних компонентів відходів з їх подальшим транспортуванням до пунктів переробки та вироблення вторинної продукції).

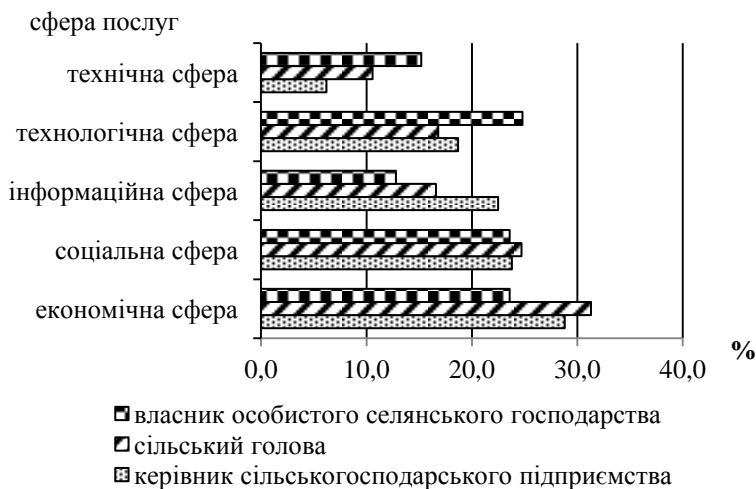

Рис. 1. Виявлений попит у екологічних послугах відповідно до сфери діяльності серед респондентів

Джерело: власне дослідження.

Виходячи з вищевикладеного, виникає проблема у поширенні інформації щодо можливостей диверсифікації сільськогосподарської діяльності з акцентом на екологічне ставлення до довкілля. Дана функція може бути успішно реалізована за активної участі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Даний суб'єкт

господарської діяльності в залежності від виду діяльності членів його кооперативного об'єднання здійснює роботи, пов'язані з процесом організації та надання необхідних послуг. Комплекс таких послуг може включати такі заходи: організацію консультацій з приводу особливостей технологічного процесу, переробку сільськогосподарської сировини, супровід продукції від стадії обробки до стадії продажу, надання спектру маркетингових послуг (дослідження ринку сільськогосподарської продукції: аналіз попиту, пропозиції, інфраструктури, ціни, конкурентного середовища), закупівлю та надання необхідних основних засобів та матеріально-технічних ресурсів, здійснення науково-консультаційного обслуговування тощо. Мета добровільного об'єднання сільськогосподарських виробників у кооперативи полягає у задоволенні економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [1]. Так, диверсифікація сільськогосподарської діяльності може бути одним з шляхів досягнення поставленої мети через створення додаткових робочих місць та джерел прибутку.

Висновки. Сільське господарство внаслідок специфіки технологічних процесів є одним з джерел порушення балансу у довкіллі. Екологічні послуги, які уповноважені надавати спеціалізовані на це установи, спрямовані на контроль, оцінку стану довкілля, інвентаризацію джерел виникнення екологічних проблем та пошук шляхів поліпшення екологічного благополуччя територій. Дослідження ринку екологічних послуг показало, що дана сфера діяльності має певні особливості: надавачі та споживачі зазначених послуг знаходяться в одному середовищі. Тому, пропозиція диверсифікації сільськогосподарської діяльності, яка полягає у можливості надавати певні види екологічних послуг саме виробниками, які об'єдналися у сільськогосподарський кооператив, є одним з напрямів вирішення екологічних проблем у сільській місцевості.

Список використаних джерел

1. Про сільськогосподарську кооперацію [Електронний ресурс] : Закон України від 17 липня 1997 р. № 162/97. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>.
2. Зіновчук В. В. Економічна природа псевдокооперативів та небезпека їх поширення в аграрному секторі України [Електронний ресурс] // В. В. Зіновчук. – Режим доступу: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua./2010-3/num/zinovchuk.htm>
3. Пантелеймоненко А. О. Обслуговуючий кооператив як засіб досягнення балансу інтересів осіб з різними економічними

- проблемами [Електронний ресурс] / А. О. Пантелеймоненко. –
Режим доступу: <http://www.academia.edu/4096352>
4. Самаріна І. Рух об'єднання виробників [Електронний ресурс] /
І. Самаріна. – Режим доступу: [http://www.agro-
business.com.ua/component/content/ article/835.html?ed=54](http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/835.html?ed=54)